

OPINION

At flytte grænsen mellem magt og afmagt

Next Stop Nevada - det er ti år siden - men hvad kom der ud af det

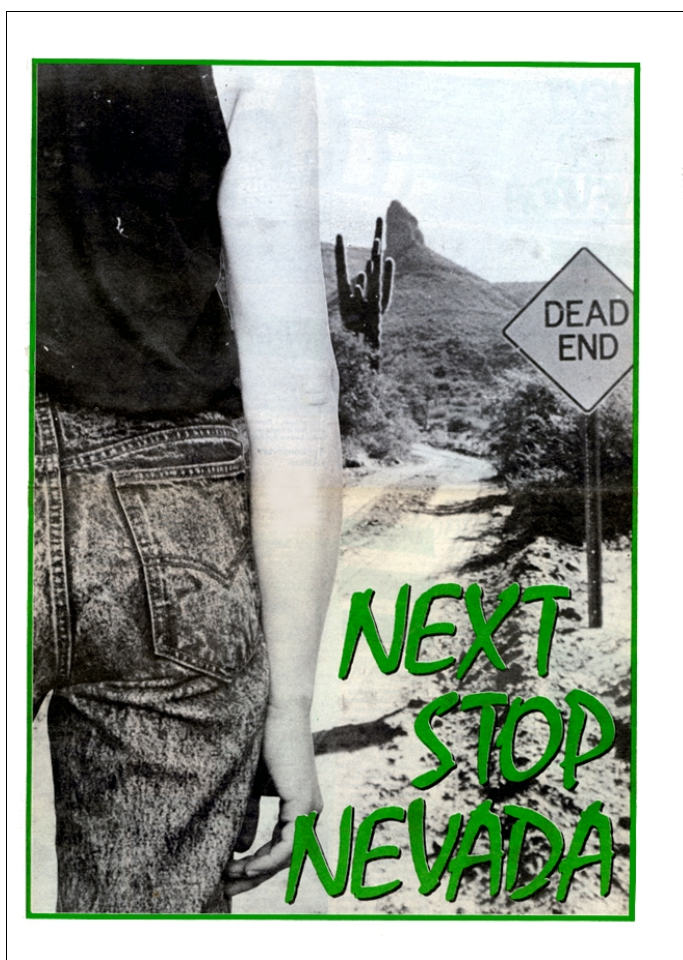
AFRUSTNING

Af GORM GUNNARSEN &
SOLVEJG HENNEBERG PEDERSEN

hhv. amanuensis og læge,
»Studenter for Prøvestop«

For ti år siden rejste 70 danskere tværs over USA for at overbevise amerikanere om, at atomoprustningen måtte stoppes. Gruppen mødte folk, der sad med fingeren på atomaftækkeren, og folk, der brugte deres hoveder på at skabe nye atomvåben.

Vi mødte folk, der brugte deres liv på at protestere mod atomvåben, og folk, der aldrig stemte ved valg. Et utal af smågrupper begyndte at tale sammen, fordi vi kom forbi. Vi var rejsende i fred gennem en måned.

Gennem første halvdel af 1980'erne opstod et tiltagende folkekrav om at stoppe oprustningen. Under pres begrundede regeringerne deres nye atomvåben med modpartens atomoprustning. I 1985 indførte Sovjetunionens leder Gorbatsjov imidlertid et ensidigt atomprøvestop, som han ville gøre permanent, hvis amerikanerne tilsluttede sig dette stop. Det blev lettere at kræve et forbud mod atomoprustning.

Resultatet var, at protesten blev til en plan om en busrejse tværs over USA med dialog om atomprøvestop og andre veje til fred på dagsordenen. Idéen var der men hvem ville være med?

I sensommeren 1986 holdt Unge for Fred en konference for nogle snese aktivister. Foreningens koordinatører ville til prøvesprængningsområdet i Nevada for at deltage i protesterne mod atomvåben - og helst inden det sovjetiske prøvestop udløb.

Verdensfredskongressen

Initiativet blev drøftet indgående - blandt de mange ungdomsfredsgrupper i landet og i Unge for Freds styrelse. Og midt i oktober under Verdensfredskongressen i Bella Centret, hvor en bredt sammensat gruppe af amerikanere deltog, kunne initiativet drøftes med repræsentanter for kirker og fredsorganisationer i USA.

Resultatet var, at protesten blev til en plan om en busrejse tværs over USA med dialog om atomprøvestop og andre veje til fred på dagsordenen. Idéen var der - men hvem ville være med?

Fra slutningen af oktober og frem til begyndelsen af januar var der konstant mødeaktivitet, hvor flere og flere tilsluttede sig, og initiativet tog mere og mere form. Turen skulle finansieres af en folkelig indsamling, hvor de tilsluttede ungdomsorganisationer kunne samle penge ind til at sende deres repræsentanter med på busrejsen.

Den eksplosion i Next Stop Nevadas bredde, der kunne ses gennem de første måneder af 1987, byggede i høj grad på en følelsesmæssig frigørelse. Mange unge fik en chance for at bearbejde deres egen angst for oprustning og krig. Det var OK at være bange for bomben — og nu kunne vi være sammen og gøre noget mod den.

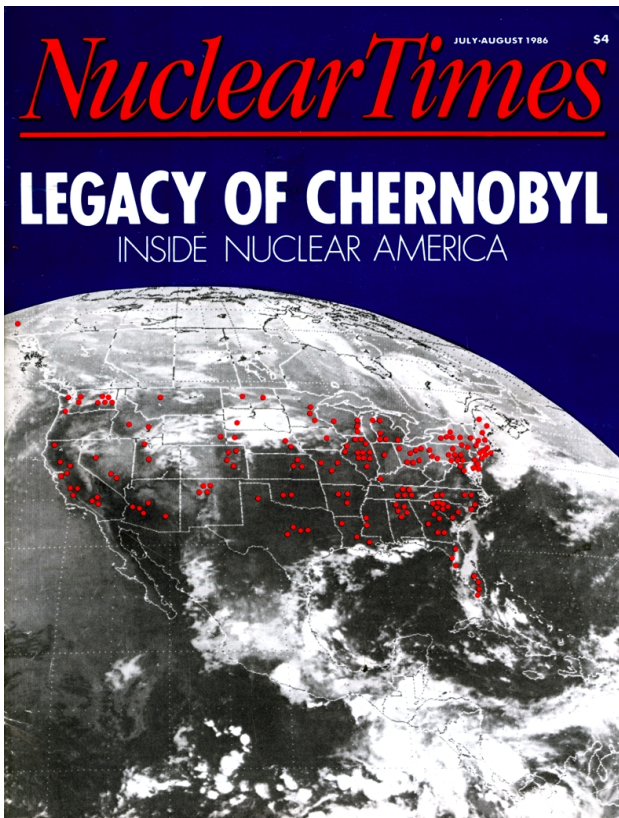
Fællesskabet var følelsesmæssigt, frisk og ungdommeligt, så det virkede også tiltrækkende på medierne.

Da popgruppen Moonjam blev dannet med nummeret Ticket to Peace fik Nevada-moden yderligere interesse. Ordene 'Next Stop' begyndte at dukke op i reklamebranchens materialer. Men grundlaget for den nye trend var naturligvis, at tusinde unge for første gang gjorde noget aktivt mod oprustningen.

Stor sympati

Hvorom alting er: Sympatien var stor, da de 70 repræsentanter for Next Stop Nevada tog flyveren til New York 1. april. Et flertal blandt Folketingets partier støttede kravet om atomprøvestop og gav gruppen en støtteudtalelse med i bagagen¹. Udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensens alfaderlige bedrevinden om USA's gode intentioner gjorde ham derimod til den perfekte genstand for et frækt og ungdommeligt oprør.

Rejsen gennem USA var en kolossal udfordring for de 70. Det var umuligt at justere forventningerne. Hjemmefra havde vi udviklet store forventninger til besøget, især fordi vi i forvejen havde arrangeret møder med kongresmedlemmer, guvernører, borgmestre. Vi syntes, vi havde fået et blåt stempel fra store dele af det officielle Amerika.

Ingen havde dog prøvet noget lignende før. Samtidig var meget af den automatiske medvind, som det sovjetiske prøvestop gav, ude af billedet. Sovjetunionen havde i februar genoptaget deres sprængninger efter 19 måneders ensidigt prøvestop.

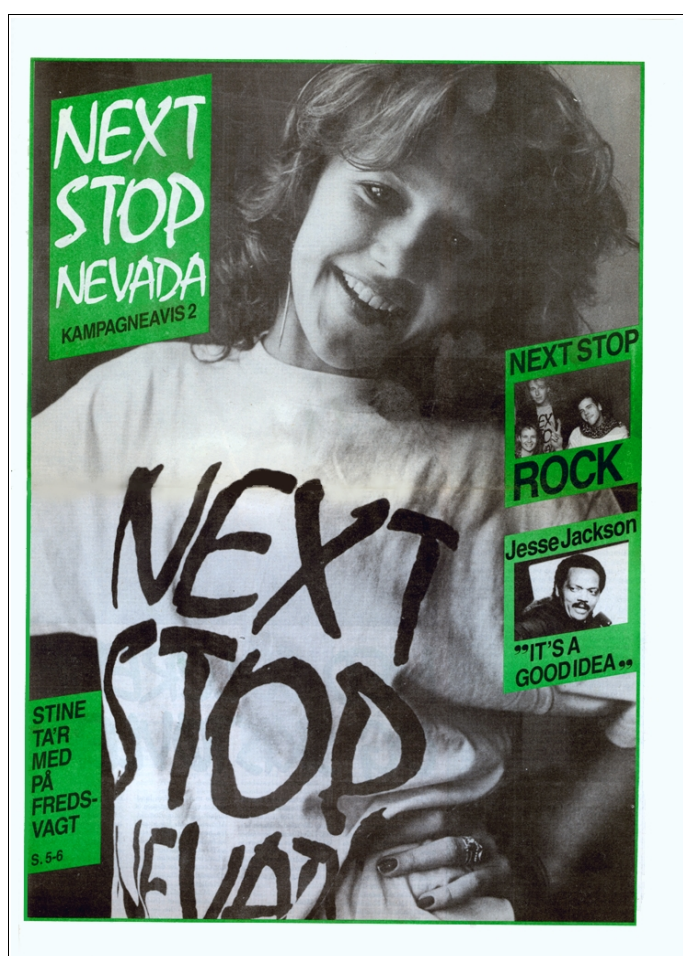
Ankomsten til Kennedy-lufthavnen udløste en del forvirring, fordi der ikke var nogen storstilet modtagelseskomité. Mange illusioner bristede og det hårde arbejdes dimensioner dæmrede. Danmarks ungdom var ikke på landkortet hos de store amerikanske meningsdannere. De landsdækkende amerikanske medier ignorerede Next Stop Nevada fuldstændigt.

Internt gav det medierigtige følelsesbudskab også sine problemer efter ankomsten. Mange af de 70 var optændt af troen på den følelsesmæssige indgang til modstanden mod a-våbenene.

Det havde allerede givet problemer ved et seminar seks uger før afrejsen, hvor et oplæg om begrundelserne for de nyeste amerikanske a-våben aggressivt afvistes som unødvendig viden, fordi en debat om våbentyper ville forplumre det nyfundne fællesskab om det at være bange for atomkrig, og fordi den mindede for meget om den etablerede fredsbevægelse mod atomteknologien, der aldrig nåede længere ind den intellektuelle vidensformidling.

Behovet for at diskutere med amerikanerne i kirker, forsamlingshuse, på skoler og lokale tv-stationer gjorde det dog svært at undvære denne

viden. Det lød ind imellem hult, når danskerne for 117. gang fortalte, at de var bange, og derfor var imod atomkrig og for et atomprøvestop - især når den amerikanske side af dialogen spurgte til vores syn på kontrollen af et globalt atomprøvestop eller vores holdning til stjernekrigsprojektet.

Vores amerikanske værter viste os, at de følelsesmæssige argumenter ikke slår til, når de krav, man stiller, faktisk vil betyde lukning af arbejdspladser. Men den følelsesmæssige indgang kunne være en styrke i sig selv, specielt over for vores jævnaldrende. I byer som Des Moines, Nashville og Atlanta opdagede de amerikanske unge, at de ikke var alene om at tvivle på atomvåbnenes velsignelser. Der var andre i verden, som havde de samme tanker.

”Indflydelsen på den amerikanske meningsdannelse er svær at gøre op, men der kan ikke herske tvivl om, at Next Stop Nevada var med til at kaste grus i oprustningslogikken

Las Vegas

I Las Vegas brugte den lokale fredsbevægelse vores besøg til for første gang at tilkæmpe sig en mulighed for at tale med byens gymnasieungdom.

Next Stop Nevada blev afvist ved de fleste skoler i spillebyen. Indtægterne fra prøvesprængningerne var for vigtige til, at man kunne risikere ytringsfrihed for unge danskere. Sandsynligvis af samme årsag aflyste busselskabet, der skulle køre de unge til en koncert ved porten til 'Test Site', sit engagement uden at fortælle det til os.

Men Next Stop nåede alligevel at få store dele af Nevadas ungdom i tale. Nevadas ungdom stillede derefter spørgsmålstejn ved rimeligheden af statens næststørste indtægtskilde. Indflydelsen på den amerikanske meningsdannelse er svær at gøre op, men der kan ikke herske tvivl om, at Next Stop Nevada var med til at kaste grus i oprustningslogikken, specielt myten om at amerikanerne oprustedes for europæernes skyld.

Stjernekrigen

Der var også et samspil med de problemer Reagans udenrigspolitik stod over for ved indgangen til 1987. Reagan havde accepteret idéen om en atomvåbenfri verden på Reykjavik-topmødet i oktober, og derefter blev kritikken af stjernekrigsprojektet

”Selvom resultatet ikke kan måles i form af blitzglimmeret ved underskrivelsen af en international aftale, så har selve engagementet, fællesskabet og det

selv at handle en kæmpe betydning for at mindske ligegyldigheden og afmagten mere og mere åbenlys.

De landsdækkende medier begyndte at beskæftige sig med regeringens ulovlige våbenstøtte til Contra-guerillaerne i Nicaragua. Presset på Reagans regering var tiltagende. Aftalen om afskaffelsen af alle mellemdistanceraketter, der blev underskrevet i december 1987, var en politisk nødvendighed. Det første store gennembrud for atomnedrustningen blev således ikke i form af en traktat om at stoppe oprustningen, men en traktat om fuldstændig nedrustning af en klasse af raketter - mon det utænkelige - en atomfri verden - ikke dermed blev en lille smule mere tænkeligt?

NEXT STOP NEVADA

- ★ et ungdoms-initiativ
- ★ for dialog, prøvestop og fred
- ★ 60 fredsvagter i USA
- ★ rock i Nevada-ørkenen

Tilbage igen
Fredsvagterne er vendt hjem fra USA. Med sig i kufferten har de en masse oplevelser, amerikanske pennevenner og lyst til nye projekter...

Den 21. september starter »Tour Danmark«. To måneders rejse fra by til by. Et tilbud til skoler, ungdomsklubber, medborgerhuse og gymnasier — alle, der vil bruge det.

Diasshow, video og aktioner giver fredsvagternes oplevelser videre.

»Test Site Story«
Et videohold fulgte fredsvagternes rejse gennem USA. Med støtte fra Det danske Filmværksted er det blevet en film, der går tæt på de unge danskere og det USA, de møder: I skoler og kirker, hos politikere og til punkfester, hos mormornerne i Salt Lake City og i storbyen Chicago. Vi følger dem på militærakademiet i modvind og til højdepunktet i Nevada-ørkenen.

Filmens musik er lavet af brødrene Kærså, den er klippet af Steffan Hesselman, og videorewet er Eric Kress, Lars Vestergaard, Jakob Appel og Søren Bak Sørensen. Den varer 35 minutter og er på VHS-video og 16 mm.

»Ticket to Peace«
Skaffede 1,3 millioner kroner ved salg i gader og stræder og sikrede fredsvagternes rejse. Det er også navnet på Moccjam og Ses Fensers single hit fra efteråret.

Nu får I chancen for at se den video, der blev lavet med bandet og brugt i USA inden koncerten i Nevada-ørkenen.

NEXT STOP??
En del af »Tour Danmark« vil indgå i en større stafet, som på mytisk vis vil bevæge sig gennem 38 af Danmarks byer. Lægger I på denne rute, gælder det om smærent at sikre sig en tid i programmet.

Men vær klar over, at her lægges der op til respons!!
Målet er at løse gåden om NEXT STOP?? ...Og alt følges af et kamera.

Et tilbud til jer
Når den blå amerikanske bil aldr bromserne i ved jer, har I flere muligheder:

- ★ vi kan lave fællesture i klasserne
- ★ tage ud i klasserne
- ★ være indslag i et andet arrangement...

Udover en stribe fredsvagter klar til diskussion har bilen forskellige tilbud med sig. Det konkurrenceprogram tilrettelægges i samarbejde med jer.

Diasshow
200 billeder, musik og korte »speaks« fører os hæsbliksende ind i USA's stemning. Next Stop Nevadas visioner og rejser spørgsmålet NEXT STOP??

Fotograferne er Stig March fra 2. Maj Foto og Detlev Goedecke, vestvagt. Serien er sammensat af NSN-dias.

I Danmark var Next Stop Nevada med til at gøre det nedrustningsvenlige flertal i Folketinget stærkere og mere populært.. En af de måder, hvorpå Danmark kunne markere sig, var at afvise atombevæbnede skibe fra danske havne. De amerikanske myndigheder reagerede skarpt mod kravet om offentlighed om bevæbningen. En historisk chance for at fastholde det urimelige i atomvåben til søs gik tabt, da de radikale efter valget i maj 1988 holdt op med at stå fast på det krav, der havde udløst valget. En ministertaburet til Helveg Petersen tog dampen af de danske nedrustningskrav.

Next Stop Nevada var på dette tidspunkt blevet til Next Stop Sovjetⁱⁱ. Det var et umådeligt meget større projekt, mobiliseret ved hjælp af en umådelig energi, der sikkert i høj grad kom fra en bevidsthed om med Next Stop Nevada at have slået et ti gange for stort brød op, og faktisk have en vis succes med bagningen.

Dette er måske den vigtigste erfaring. Det tilsyneladende umulige projekt bliver muligt, hvis det åbner op for og tager fat i vores ellers fortrængte frygt for de mest uhyggelige sider af samfundsudviklingen. Der hersker jo en tendens i den moderne verden til at observere store spørgsmål som uretfærdighed og krig med meteorologens distance. Men hvis vi organiserer et fællesskab og skaber en aktion, forvandles uretfærdighed og krig fra vejrlig til et forhold mellem mennesker. Verdens gang kan pludselig diskuteres og omdefineres, når man således rykker grænsen mellem magt og afmagt.

Selvom resultatet ikke kan måles i form af blitz-glimmeret ved underskrivelsen af en international aftale, så har selve engagementet, fællesskabet og det selv at handle en kæmpe betydning for at mindske ligegyldigheden og afmagten, og dermed i sidste ende for at bevare demokratiet.

Oprustningen og alle de andre globale problemer er ganske vist store og komplicerede. Planeten er imidlertid lille nok til, at vi kan konfrontere de store problemer og deres bagmænd. Hvis vi derimod ikke gør noget ved problemerne, så mister vi troen på, at det kan lade sig gøre at forandre verden. Dette er en ond cirkel, der gør os selv til en del af problemet. Next Stop Nevada viste, at vi kan vælge at blive til en del af løsningen.

Genudgivet af Det danske Fredsakademi februar 2009 som en del af dokumentationen af fredssagens historie. Scanning og illustrationer ved Holger Terp.

i "Den måske mest effektive måde at få startet en virkelig atomvåbenedrustning på er gennemførelsen af en international aftale om stop for alle atomprøvesprængninger .

Folketingets flertal har flere gange udtalt sig til fordel for et prøvestop. Befolkningens flertal synes helt sikkert at bakke denne holdning op. Et overvældende flertal af alle nationer ønsker et prøvestop indført.

Gennem halvandet år søgte Sovjet at inspirere til en international aftale om et prøvestop ved at afstå fra sprængninger. USA fortsatte imidlertid sine sprængninger, hvorefter Sovjet genoptog sine. Hvis USA nu stopper, vil Sovjet utvivlsomt også, og dette kunne medføre et så stærkt internationalt pres, at også de andre atommagter stopper definitivt.

Det er på denne baggrund, at vi hilser initiativet "Next stop Nevada" velkomment. Vi ønsker deltagerne al mulig held og lykke og giver dem vor moralske støtte. Ingen prøvesprængninger er længere nødvendige. Alle prøvesprængninger bør stoppes. Vi bør alle deltage i protesterne mod de sprængninger, der alligevel fortsætter."

[sign.]

Anker Jørgensen, Socialdemokratiet, partiformand og formand for Folketingsgruppen.

Lasse Budtz, Socialdemokratiet, sikkerhedspolitisk ordfører.

Hanne Thanning Jacobsen, Socialistisk Folkeparti, fredspolitisk ordfører.

Pelle Voigt, Socialistisk Folkeparti, sikkerhedspolitisk ordfører.

Keld Albrechtsen, Venstresocialisterne, udenrigspolitisk ordfører.

Elisabeth Bruun Olesen, Venstresocialisterne , politisk ordfører.

Ritt Bjerregård, Socialdemokratiet, næstformand i Folketingsgruppen.

Arne Stinus, Radikale Venstre, udenrigspolitisk ordfører.

Jens Bilgrav Nielsen. Radikale Venstre, finanspolitisk ordfører.

Gert Petersen, Socialistisk Folkeparti, partiformand.

Udateret udtalelse i Fredsakademiets arkiv

ii "Hej!

Dette er en Invitation.

Til Next Stop...konference den 20.-22. november [1987]. Her skal besluttes - og weekenden bliver startskuddet på en ny kampagne

* Hvad er det vigtigst vi gør noget ved? Hvor skal vi vende blikket hen? Hvad gør vi ved tingene her i Danmark - skal vi udfordre verden?

Inden konferencen vil alle ideerne blive samlet op og der vil ligge et udspil.

* Med udgangspunkt i Next Stop Nevada har vi en masse erfaringer. Nu handler det om at bruge dem - og om at komme vi Konferencen skal samle et stort selskab, der tilsammen kan repræsentere alle de sider et nyt projekt skal leve op til:

Hvad kan der ske i en by i provinsen? Hvordan bruger man sit håndværk? Hvor kommer rocken ind i billedet? Hvad med sportsfolket?...

Konferencen finder sted på Bernadotte Skolen i Hellerup, som til lejligheden vil være omdannet scenografisk i passende »højtidlig og udfordrende« stil Som det forhåbentlig fremgår af det vedlagte program, lægger vi op til noget, der ikke er helt almindeligt.

Vi håber at se dig - og at du tænker over, hvem du kende bør være med.

Next Stop sekretariatet"